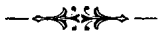

սերունդը՝ շնորհիւ ուսուցիչներին եւ քահանաներին իրենց՝ «Հայ կաթողիկէ» եւ անուանում եւ աշխատում է սովորել մայրենի լեզուն:

1886 թուի աշխարհազրի ժամանակ՝ նախկին գաւառապետ Սմբատով վրացի իշխանը եկել էր այս գիւղերը եւ աշխատել էր սրանց «վրացի» գրել տալ, սակայն միայն մի տուն՝ վախից՝ վրացի էր գրուել, միւսներն ասել էին թէ Հայ են: Ուստի կարծում եմ, որ բոլորովին անհիմն է՝ ոմանց եւ Զագուրսկիի իւր «Поѣздѣ въ Ахалцыхскій уѣздѣ» աշխատութեան մէջ սրանց «վրացի» կոչելը:

Ե. ԼԱՆԱՅԵԱՆՅ

ՄԱՐԿԱՆՈՒՄԻՆ ՀԱՐՈՒՄԻՆ

Տարւոյս Օգոստ. 24ին բացուեցաւ Մարդասաց Համաժողով մը ինսպրուքի մէջ՝ նոյն քաղաքին մարդաստանկան ընկերութեան 25ամեայ տարեգարծին առթիւ: Համաժողովին մասնակից մեծաւ մասամբ Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ գիտնականք էին, եւ շատ քիչ՝ օտարներ: Ներկայ էր նաեւ մեր ընթերցողաց ծանօթ «Հայ գիւղական տունը» երկասիրութեան հեղինակն Յրգ. Մետրոպ Վ. Տէր-Մովսիսեանց էջմիածնէն, որ Հայ գիւղական կեանքին վրայ բանաստեղծութիւն մ'աւ ըրաւ:

Համաժողովի նախագահ ընտրուեցաւ հանրածանօթ մարդաստան ֆիրսով, որ իւր ճառասացութեան մէջ մարդաստանութեան անցելոյն եւ ապագային ունենալու գործունեութեան վրայ խօսեցաւ: Մարդաստանութեան գլխաւոր մէկ խնդրին՝ մարդուն երկրիս վրայ ապրելու նախնական կերպին վրայ խօսելով յիշեցուց որ հնախոսական պատմութիւնը մեծ լոյս առած է նոր ընտելութիւններով: Ինչպէս միշտ՝ այս անգամ ալ խիստ խօսեցաւ գիտնականը տարուիական գրութեան գէմ: Տակաւին լուծուելու խնդրոց առաջնութիւնը առաջարկեց ֆիրսով մարդկային ցեղերու ծագման խնդրին: Սովորաբար կ'ընդունուի որ Ասիա եղած է մարդկութեան հասարակաց որրանք եւ Արիայէն անցած է մարդն Արիկէ, ուր սպիտակամորթն թխացած սեւամորթ եղած ըլլայ: Արդ կ'ըսէ ֆիրսով, ծանօթ է ի հարկէ որ կիղիւ արեւու ազգեցութեամբ սպիտակամորթը կը թխանայ, եւ իւր սպիտակութիւնը կը դառնայ՝ երբ արեւու ազգեցութիւնը կը գաղթի. բայց կա-

րելի չէ՝ նաեւ որ սպիտակամորթն ուրիշ բան չըլլայ, բայց ի՞նչ մեղմ կիմայի ներքեւ գունատած սեւամորթ մը: Երկու կարծիքն ալ աւայտմ ենթադրութիւն են լոկի, զոր լուծել պէտք է ուշագիւր ընտելութիւններով, եւս:

Ճառասացութիւնը եղած բազմաթիւ, շատերը՝ անձուկ տեսակիտիւ՝ աւելի եւրոպական մարդաստանկան խնդրոց վրայ խօսելով: Գիտնականն լուշան խօսեցաւ՝ ի միջի այլոց՝ արեւելեան գրիչներու վրայ՝ ընդգրկմանալով այն սխալ կարծեաց թէ փետուր գրիչներն Արեւելեանց ծանօթ եղած չըլլան հին ատեններն: Բրիտանական թանգարանին մէջ կան այսօր 6 գեղեցիկ պղնձէ գրիչներ Տիգրաւ-Փիղեսար Գ. ի ժամանակէն, եւ ինքն ալ գտած է հատ մը ի Զմիւռնիա. արեւելեան գրիչներ կան նաեւ Օբսիդորթի եւ Վրացի թանգարանաց մէջ: Ասոնց ժամանակն որոշ է ըստ գիտնականին, ամէն ալ Ը դարէն են (Ն. Բ): Ծագման մասին այն կարծիքը յայտնեց թէ ասոնք Հայոց աշխարհի նախնական շրջանին կը վերաբերին: Նոյն օրն հանգիստն ծաշ մը տրուեցաւ մասնակից գիտնոց, ուր շատ բաժակաճառեր խօսուեցան: Խօսեցաւ նաեւ Մետրոպ Վ. Տէր-Մովսիսեան՝ բաժակն առաջարկելով ի պատիւ գերմանական բարձրագոյն ուսումնարանաց, որ այնչափ նպաստած են Հայ ազգին մտաւոր զարգացման՝ բազմաթիւ ընտիր Հայ աշակերտներ կրթելով:

Սկստ. 4ին ալ բացուեցաւ Արեւելագիտաց Համաժողով մը ի Ժընեւ, որուն նկատմամբ ուրիշ անգամ կը յուսանք տեղեկութիւն տալ:

ՀԱՆՈՍՈՒԿԱՆ

ՏՈՂԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այլեւայլ ձեւ նշանագրերով՝ եղած յաջորդ տապանագիրն ընդօրինակուած է կեսաւրիայէ գրեթէ ութ ժամու հեռաւորութեամբ՝ Ագրիկ անուն գիւղի հայոց երկու հին գերեզմանատանց շատ մը տապանաքարերու միջին վրայէն: Սա եւ իւր նմաններն՝ որք կան այդ գերեզմանատանց մէջ տաճարներով, կարծեմ իրենց վրայ հեռաւոր հնութեան նշաններ ցոյց կու տան, եւ դուցէ նաեւ կապագովկիացոց կը վերաբերին: Ինչ շատ կարեւոր եւ հետաքրքրական թուեցան այս նշանագրերով

